

بررسی پولشویی در ایران و راه کارهایی برای مبارزه با آن

چالش مرتبط با رشد اقتصادی، به ویژه در کشورهای در حال توسعه، مورد توجه قرار می گیرد و تأثیرات نامطلوبی بر فرایند رشد اقتصادی دارد. پولشویی به تبدیل سود حاصل از فعالیت های غیرقانونی و فساد به دارایی های به ظاهر مشروع می پردازد. در این فرایند، پولی که از اقدامات غیرقانونی به دست آمده است، از طریق راه های قانونی به چنین شکلی تبدیل می شود که مانند پول شسته شده به اقتصاد وارد می شود. در بسیاری از سیستم های قانونی و مشروع،

۱- مقدمه
اهداف اساسی هر نظام اقتصادی دستیابی به رشد و سلامت اقتصادی پایدار و ماندگار است. رشد اقتصادی تأثیر بسیار مهم و حیاتی در پیشرفت جوامع دارد و از جمله عوامل مهم توسعه و سلامت هر جامعه است. همچنین، رشد اقتصادی منجر به توزیع منصفانه درآمد و عدالت اقتصادی می شود. یکی از عوامل مهمی که بر رشد و سلامت اقتصادی تأثیر منفی می گذارد، پولشویی است. پولشویی به عنوان یک

مینا صدر

که مالکیت‌شان را تهدید می‌کردند، اموال خود را پنهان می‌کردند. به‌طور کلی، پولشویی یک چالش جدی برای رشد و سلامت اقتصادی است. تلاش‌ها برای مبارزه با آن و ایجاد قوانین ضدپولشویی ضروری است تا اقتصادها بتوانند به‌صورت پایدار و سالم رشد کنند. (Madahet al., 2019)

۲- مبانی نظری ۱-۲- پولشویی:

پولشویی به‌عنوان یک پدیده جرمی جدی، تأثیر قابل توجهی بر اقتصاد دارد. این عمل غیرقانونی، منجر به تغییر هویت و پنهان‌سازی منابع نامشروع می‌شود. در نتیجه، این فعالیت منجر به کاهش رشد اقتصادی و ایجاد انحرافات در تخصیص منابع می‌شود. یکی از تأثیرات منفی پولشویی بر اقتصاد، حرکت دارایی‌ها و درآمدها به سمت خرید اشیای لوکس و صرفه‌جویی در سرمایه‌گذاری‌های مولد است. این امر باعث کاهش سرمایه‌گذاری‌های با ریسک و شفافیت بالا و افزایش سرمایه‌گذاری‌های با کیفیت پایین و ریسک بالا می‌شود. از طرف دیگر، اثر منفی پولشویی بر تولید نیز باید مورد توجه قرار گیرد. با سوق دادن سرمایه‌ها از بخش‌های با کارایی و ریسک بالا به صنایع با کارایی و ریسک پایین، تولید و اشتغال کاهش می‌یابد. همچنین، گسترش پولشویی به‌طور تدریجی بازارهای مالی را فاسد می‌کند و اعتماد عمومی به سیستم‌های مالی بین‌المللی را کاهش می‌دهد. در نتیجه، با افزایش ریسک در بازارهای مالی، رشد اقتصادی نیز کاهش می‌یابد. بنابراین، برای حفظ رشد اقتصادی و ایجاد اعتماد عمومی در بازارهای مالی، ضرورت اتخاذ تدابیر قوی و مؤثر برای مقابله با پولشویی

قواعد پولشویی با روش‌های دیگر تجارتي و مالی تلفیق شده‌اند. قوانین ضدپولشویی نیز به‌طور آشکار با پولشویی همراه هستند. شکایت‌هایی از قوانین ضدپولشویی وارد شده است که برخی مفسران اعتقاد دارند این فعالیت‌ها بیشتر به‌عنوان یک عقیده مالی و نظریه در خارج یا داخل کشور تلقی می‌شوند و کاربرد عملی ندارند. پولشویی می‌تواند به دوران باستان بازگردد. این فعالیت برای امتناع از پرداخت مالیات یا مصادره اموال برخی از تاجران در چین، حدود دو هزار سال قبل از میلاد مسیح، رایج بوده است. آنها از فرمانروایانی

احساس می‌شود. این تدابیر باید به‌صورت حرفه‌ای و با تمرکز بر اقتصاد اجرا شوند. (Dionysios Demeetis, 2018)

۲-۲- انواع پولشویی:

۱- پولشویی درونی: شامل پول‌های کثیفی است که از فعالیت مجرمانه در داخل خاک یک کشور حاصل می‌شود و در همان کشور شسته می‌شود.

۲- پولشویی مہار شونده: شامل پول‌های کثیف به‌دست آمده از فعالیت مجرمانه‌ای است که در داخل خاک یک کشور کسب و در خارج از آن کشور تظہیر می‌شود.

۳- پولشویی بیرونی: شامل پول‌های کثیف به‌دست آمده از فعالیت مجرمانه انجام شده در سایر کشورهاست که در خارج نیز شسته می‌شود.

۴- پولشویی واردشونده: شامل پول‌هایی است که از فعالیت مجرمانه در سایر نقاط به‌دست آمده است و در داخل خاک کشور شسته می‌شود. پولشویی به‌طور کلی در سه مرحله انجام می‌گیرد:

الف) جای‌گذاری: نخستین مرحله از فرایند پولشویی، جای‌گذاری یا تزریق عواید حاصل از فعالیت‌های مجرمانه به شبکه مالی رسمی با هدف تبدیل عواید مزبور از حالت نقدی به ابزارهای (دارایی‌های) مالی است. جای‌گذاری عواید حاصل از جرم، ممکن است با تقسیم وجوه کلان به وجوه خرد که واکنش و حساسیت چندانی را برنمی‌انگیزد و سپرده‌گذاری آنها در بانک‌های داخلی یا دیگر مؤسسات مالی رسمی و غیررسمی انجام می‌شود یا برای سپرده‌گذاری در مؤسسات مالی خارجی انتقال داده شود یا برای خرید کالاهای باارزشی مانند هواپیما، طلا و ... به‌کار

می‌رود. (Schneider, 2010)

ب) لایه‌چینی: این مرحله، از راه جداسازی عواید حاصل از فعالیت‌های مجرمانه از منشأ اصلی آن صورت می‌گیرد. مرحله لایه‌چینی به‌منظور ایجاد ابهام در فرایند حسابرسی و مجهول ماندن هویت طرف‌های اصلی معامله و ناممکن ساختن ردگیری منشأ عواید مزبور، انجام می‌شود. این مرحله ممکن است شامل معاملاتی مانند: انتقال تلگرافی سپرده، تبدیل سپرده به اسناد پولی، خرید مجدد کالای باارزش و اسناد پولی و سرمایه‌گذاری آنها در معاملات ملکی و مؤسسه‌های قانونی به‌ویژه در صنایع تفریحی و جهانگردی

باشد. (Schneider et al, 2009)

ج) یکپارچه‌سازی: آخرین مرحله در فرایند پولشویی، یکپارچه‌سازی یا فراهم‌سازی ظاهری مشروع و توجیهی قانونی برای عواید حاصل از فعالیت‌های مجرمانه است. چنانچه مرحله لایه‌چینی با موفقیت انجام شود، عواید شسته شده با استفاده از طرح‌های یکپارچه‌سازی به نحوی وارد جریان اصلی نظام اقتصادی می‌شود که با بازگشت به نظام مالی، وجوه، شکل و ظاهری قانونی به خود می‌گیرد. در این مرحله وجوه انباشته شده در لایه‌های مختلف، صرف خرید دارایی‌های قانونی می‌شود و با ورود به نظام رسمی مالی

و اقتصادی با سایر دارایی‌ها در نظام اقتصادی همگون می‌شود. در پایان این، مرحله تمایز دارایی‌های قانونی از غیرقانونی بسیار دشوار خواهد بود. مرحله یکپارچه‌سازی ممکن است راه و روش‌های متعددی مانند استفاده از شرکت‌های پوششی برای اعطای وام یا سپرده‌گذاری در مؤسسه‌های مالی خارجی به‌عنوان وثیقه تأمین برای وام‌های داخلی صورت گیرد. جعل حواله کالای فروخته شده به خارج از مرزها از دیگر روش‌های معمول در انجام این مرحله است. (Morais, 2002)

۳-۲- روش‌های پولشویی:

هر چقدر که اقتصاد از شرایط رقابتی دورتر باشد، فرصت‌های بیشتری برای گسترش فعالیت‌های پولشویی فراهم می‌شود. در نتیجه، کشورهایی که جایگاه منبع پولشویی ندارند و با اقتصاد زیرزمینی، سیستم اداری ناسالم و ناکارآمد، سیستم مالی غیرشفاف و عدم وجود نظارت قوی مواجه باشند، بیشترین ظرفیت را برای پولشویی دارند و منابع حاصل از فعالیت‌های غیرقانونی به آسانی به چرخه اقتصادی کشورهای مذکور وارد و پولشویی عملیاتی می‌شود. با توجه به تنوع روش‌های کسب سود از فعالیت‌های غیرقانونی، روش‌های تطهیر پول نیز پیچیده و متنوع خواهند بود. به عبارت دیگر، روش‌های پولشویی به عواملی نظیر نوع جرم مورد ارتکاب، نوع سیستم اقتصادی و قوانین و مقررات کشوری که در آن پول تطهیر می‌شود، وابسته است. روش‌های متداول و مهم پولشویی عبارتند از:

- پولشویان برای کاهش جلب توجه مجریان قانون به عملیات پولشویی، مقادیر زیادی پول نقد را به مقادیر کوچک

تبدیل می‌کنند و به‌طور مستقیم در بانک‌های مختلف سرمایه‌گذاری می‌کنند یا با ابزارهای پولی و مالی مانند چک و سفته در مکان‌های دیگر سپرده‌گذاری انجام می‌دهند.

- سرمایه‌گذاری موقت در بنگاه‌های تولیدی و تجاری قانونی.
- سرمایه‌گذاری در بازار سهام و اوراق قرضه.
- سرمایه‌گذاری در بازار طلا، الماس و جواهرات.
- ایجاد سازمان‌های خیریه قلبی.
- شرکت در مزایده‌های اجناس هنری و عتیقه.
- استفاده از صندوق امانات وجوه که به پنهان‌سازی پول‌های نامشروع کمک می‌کند.
- انتقال پول به کشورهای دارای مقررات بانکی آزاد، مثل کشور سوئیس.
- بنابراین در صورتی که پول‌های کثیف با توجه به روش‌های ذکر شده در فعالیت‌های قانونی وارد و سرمایه‌گذاری شود، در طول گردش و دست‌به‌دست شدن با پول‌های تمیز مخلوط می‌شود؛ به‌طوری‌که دیگر شناسایی آن ناممکن خواهد بود.

۲-۴- آثار پولشویی بر ایران

اثر پولشویی بر اقتصاد کلان کشور:

با توجه به فعالیت‌های غیرقانونی و بزه‌کارانه وسیع در دنیا می‌توان گفت که حجم بزرگی از پول‌های در جریان دنیا پول‌های کثیف هستند. در قطعنامه‌ای که در ژوئن سال ۱۹۹۸ در مجمع عمومی سازمان ملل متحد تصویب شد، تخمین زده شد که سالانه دست کم ۲۰ میلیارد دلار پول تپهیر می‌شود. در نتیجه وجود این حجم وسیع از پول کثیف ناشی از عملیات پولشویی آثار فراوانی بر سطح

اقتصاد کلان خواهد گذاشت.

۲-۴-۱- تخریب بازار مالی:

ثبات بازار مالی به‌سازگاری و تعامل بین دو عنصر عرضه کننده و تقاضاکننده منابع در آن متکی است. در عملیات پولشویی منابع زیادی از پول وارد بازار مالی می‌شود که این ورود منابع، تابع عوامل شناخته شده و قابل کنترل نیست. از سوی دیگر، در زمان معینی برای انجام یک فعالیت غیرقانونی دیگر، حجم عظیمی از پول را به‌صورت ناگهانی از بازار خارج می‌سازند که این هم بدون اطلاع و

تحت تأثیر عواملی غیر از عوامل مؤثر بر جریان فعالیت قانونی بازارهای مالی است. چنین حرکتی، چه ورود نامعقول و چه خروج ناگهانی منابع مالی، بازار مالی را با مشکل مواجه می‌کند و در واقع، کارایی آن را کاهش می‌دهد. چنین عملیاتی، با سلب اعتماد صاحبان منابع بازار، انگیزه آنها برای استفاده از این بازار را از بین می‌برد. (هادیان، ۱۳۸۲)

۲-۴-۲- اقتصادهای مبتنی بر نرخ

بهره

ورود چنین منابع فراوانی به بازار و خروج

آن به هم ریختگی بخش خارجی اقتصاد و به دنبال آن عدم تعادل در بخش‌های داخلی اقتصاد خواهد بود چون نرخ ارز یکی از متغیرهای کلیدی در اقتصاد باز به‌شمار می‌رود. (هادیان، ۱۳۸۲)

۲-۴-۴- بخش خصوصی

مجرمان در عملیات پولشویی برای قانونی جلوه دادن درآمدهای غیرقانونی خود، تولیدات بنگاه‌های موردنظر را با دادن یارانه فراوان اداره می‌کنند و قیمت کالا و خدمات ارائه شده را حتی کمتر از قیمت تمام

نابه‌هنگام آن، نرخ بهره را تحت تأثیر قرار می‌دهد. می‌دانیم که در بازارها نرخ بهره نقش اساسی و مهمی در تدوین روابط اقتصادی دارد. طبیعی است نوسانات و آشفتگی در چنین متغیری، دیگر متغیرهای اقتصادی را با بی‌ثباتی روبه‌رو می‌کند.

(هادیان، ۱۳۸۲)

۲-۴-۳- نرخ ارز

در عملیات پولشویی که موجب ورود و خروج منابع مالی از یک کشور می‌شود نرخ ارز را تحت تأثیر منفی قرار می‌دهد که نتیجه

شده سایر بنگاه‌ها پیشنهاد می‌کنند، در نتیجه رقابت با آنها دشوار است و موجب خروج بنگاه‌های قانونی (بخش خصوصی) از جریان فعالیت‌های اقتصادی می‌شود. این بنگاه‌های قدرتمند زمانی که به اهداف خود رسیدند تمامی منابع خود را به یکباره از آن فعالیت خارج می‌کنند و آن را با رکود شدید و ورشکستگی روبه‌رو می‌سازند. (هادیان، ۱۳۸۲)

۲-۴-۵- از جنبه سیاسی

تطهیر پول سبب می‌شود مجرمان به‌طور

سازمان یافته در شبکه پولی و بانکی نفوذ پیدا کنند و توان اقتصادی دولت‌ها را تحت کنترل و هدایت خود درآورند و به تدریج، با تضعیف بنیه اقتصادی دولت، که با انجام ندادن کارهای تولیدی و پرداختن مالیات شکل می‌گیرد، امنیت کشور و اقتدار سیاسی - اقتصادی دولت و حاکمیت ملی را به‌خصوص در کشورهای در حال توسعه متزلزل کنند. (جمشیدی، ۱۳۸۲)

۲-۵-۵- راه‌های مبارزه با پولشویی

۲-۵-۱- مبارزه با قاچاق مواد مخدر

بخش قاچاق مواد مخدر به‌طور مستقیم با شستشوی پول آلوده در ارتباط است. از آنجا که اصلاح این بخش می‌تواند ریشه قاچاق مواد مخدر را برداشته و فرایند پولشویی را کاهش دهد، بایستی به این نکته توجه شود که پولشویی مرتبط با پول حاصل از قاچاق مواد مخدر نبوده و هر نوع پول کلانی که به‌طور غیرقانونی و خلاف قوانین کسب شده یا برای فرار از مالیات شستشو می‌شود، وارد این فرایند می‌شود. (اسعدی، ۱۳۸۲)

۲-۵-۲- نظارت بر بانک‌ها

نظارت بر بانک‌ها نیز جزء راه‌های مبارزه با پولشویی است. کارمندان بانک‌ها باید به‌منظور شناسایی پولشویان و گزارش فعالیت‌های غیرقانونی و مشکوک، اطلاعات مشتریان را ثبت و به مقامات مسئول ارسال کنند.

۲-۵-۳- وصول مالیات

وصول مالیات نیز یکی از سیاست‌های کلان دولت‌ها در ضدپولشویی است. فرار مالیاتی تنها عملی غیرقانونی نیست بلکه پول‌های حاصل از آن کثیف به حساب می‌آید. مبارزه با فرار مالیاتی می‌تواند بودجه دولت را بهبود بخشد.

۲-۵-۴- داشتن گزارش‌های آماری به‌طور مرتب

داشتن گزارش‌های آماری به‌طور مرتب و ایجاد نظام شفاف اطلاعاتی نیز روشی مؤثر برای برنامه‌ریزی مؤثر عملیات ضدپولشویی است. ارائه اطلاعات جامع و به‌روز به‌صورت مستمر می‌تواند در این زمینه مفید باشد.

۲-۵-۵- داشتن همکاری‌های بین‌المللی

همکاری‌های بین‌المللی نیز به‌عنوان یکی از راه‌های مهم مبارزه با پولشویی مطرح است. پایبندی به مقررات و تعهدات مشترک بین کشورهای، می‌تواند در این راستا تأثیرگذار باشد. در نهایت، بایستی توجه داشت که مبارزه با پولشویی یک وظیفه حقوقی و اقتصادی است که نیازمند همکاری و هماهنگی بین اقشار مختلف جامعه و همچنین خطط عملی مؤثری است. (صحرائیان، ۱۳۸۲)

۲-۶- پولشویی در ایران

به موجب قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران باید کلیه قوانین کشور منطبق با منابع اسلامی باشد. از سویی با توجه به سابقه کوتاه جرم پولشویی باید از قواعد کلی اسلامی برای ممنوعیت این جرم استفاده نمود. از جمله این عمومات آیه شریفه ۲۹ سوره مبارکه نساء است که می‌فرماید: «یا ایها الذین آمنوا لا تأکلوا أموالکم بینکم بالباطل الا أن تکنون تجاراً عن تراض منکم و لا تقتلوا أنفسکم ان الله کان بکم رحیماً».

یعنی ای کسانی که ایمان آورده‌اید اموال یکدیگر را به باطل (و از طرق نامشروع) نخورید، مگر اینکه تجارتمندی با رضایت طرفین شما انجام گیرد و خودکشی نکنید؛ خداوند نسبت به شما مهربان است.

همین فرمان کلی باعث خواهد شد تا درآمدهای ناشی از فعالیت‌های غیرمجاز

اقتصادی مشروعیت خویش را از دست داده و فاقد حرمت معمول اموال مسلمین گردد و همچنین تجسس در منبع کسب آن از باب قاعده «لا ضرر و لا ضرار فی الاسلام» مجاز گردد.

۲-۶-۱- دلایل پولشویی در ایران

۱- شرایط اقتصادی نامساعد در ایران:

وضعیت اقتصادی نامساعد در ایران: نظام اقتصادی ایران به‌عنوان یک بستر مناسب برای پولشویی شناخته می‌شود. بدلیل ناهماهنگی در این نظام اقتصادی به دلیل وجود تعداد زیادی مراکز تصمیم‌گیری و سیاست‌های اقتصادی، تعداد مراکز سیاست‌گذاری و مسئولین امور بازرگانی و صنعتی و همچنین عدم نظارت کامل بانک مرکزی بر جریان پول و بازارهای مالی کشور، ایران نتوانسته است از یک نظام اقتصادی با یک سیاست‌گذاری کلان توسعه‌گرا بهره‌برداری کند؛ از طرفی، سیاست خودکفایی مالی نهادها و سازمان‌های دولتی و عمومی شرایطی را در بخش بازرگانی خارجی کشور ایجاد کرده است که بخش زیادی از واردات و اسکله‌های تخلیه بار در مرزهای ورودی کالا از نظارت گمرکات خارج شده‌اند (حدوداً ۶۲ اسکله) و این اسکله‌ها به‌صورت شخصی اداره می‌شوند و مستقل از نقش حاکمیتی دولت و سایر بخش‌های اقتصاد بازرگانی کشور فعالیت می‌کنند. همچنین، گسترش روزافزون نهادهای مالی و اعتباری خارج از نظارت بانک مرکزی و وزارت امور اقتصادی و دارایی باعث محدود شدن حاکمیت دولت بر جریان پول نقد و بازارهای پولی و مالی کشور شده است. با توجه به این وضعیت ناهماهنگی اقتصادی، طبیعی است که در چهارچوب اقتصاد ملی، شکاف‌های متعددی شکل گیرد و همین شکاف‌ها بستری مناسب برای سوءاستفاده از جانب

جرم‌کاران و خلافکاران اقتصادی فراهم کند. (صحرانیان، ۱۳۸۲)

۲- قرار داشتن ایران در مسیر تهاجم مواد مخدر

علاوه بر این، ایران به لحاظ موقعیت جغرافیایی خاص خود در مسیر ترانزیت بخش عظیمی از مواد مخدر، به بازارهای هدف اروپا و روسیه قرار دارد. این موضوع منجر به بارگیری بسیاری از هزینه‌های مالی و انسانی بر ملت و دولت ایران شده است. سالانه، تقریباً ۵۹۹۷ تن تریاک با ارزش فروش عمده ۸۹۴.۵ میلیون دلار، حدود ۴۱۲ تن هروئین با ارزش فروش عمده ۴۰۰.۸ میلیون دلار و تقریباً ۸۴۰ تن حشیش با ارزش فروش عمده ۱۰۹.۲ میلیون دلار در ایران تولید می‌شود. به این معنی که ارزش کل تولید مواد مخدر در منطقه همسایگی مرزهای شرقی ایران، با قیمت فروش عمده، حدوداً ۱۰۵.۰۴ میلیون دلار است. این رقم قابل توجهی است که باید به‌صورت قانونی پولشویی شود و به چرخه اقتصاد کشورهای تولیدکننده مواد مخدر وارد شود. (صحرانیان، ۱۳۸۲)

۳- قرار گرفتن در معرض پولشویی مثلث طلایی

علاوه بر این، ایران در معرض پولشویی قرار دارد. مثلث طلایی در ایران، جمع‌آوری پول نقد حاصل از فروش مواد مخدر را که به‌صورت پول محلی است، در کشورهای مبدأ به کالاهای مصرفی دائمی و غیردائمی تبدیل می‌کند و این کالاها را به شرکت‌های ساختگی یا تجاری ثبت شده در امارات متحده عربی، هنگ کنگ و سنگاپور می‌سپارد. این شرکت‌ها کالاهای مذکور را به‌صورت امانی در اختیار طرف‌های ایرانی قرار می‌دهند. طرف‌های ایرانی با سازمان‌های گسترده و منسجمی که در اختیار دارند، کالاهای

متعلق به باندهای قاچاق مواد مخدر را به‌صورت سازمان‌یافته از طریق اسکله‌های شخصی خارج از کنترل و نظارت گمرک کشور یا با استفاده از مجوزهای موردی و تغییر تاریخ مجوزها، وارد بازار ایران می‌کنند و آنها را به فروش می‌رسانند. سپس پول نقد حاصل از فروش کالا را در صندوق‌های قرض‌الحسنه و مؤسسات اعتباری فاقد مجوز سپرده‌گذاری قرار می‌دهند. سپس صندوق‌های مزبور با صدور چک بانکی به طرف‌های ایرانی پول تطهیر شده را تحویل می‌دهند. طرف‌های ایرانی مبالغ مذکور را از طریق صرافی‌های غیرمجاز و بعضاً مجاز به ارز تبدیل کرده و به بانک مقصد در خارج از کشور حواله می‌کنند. (صحرانیان، ۱۳۸۲)

۲-۷- قوانین مبارزه با پولشویی در ایران

به موجب اصول ۴۶ و ۴۷ قانون اساسی، کسب و کار مشروع و مالکیت خصوصی که از راه مشروع باشد، محترم است. همچنین براساس اصل ۴۹ قانون اساسی جمهوری دولت موظف است ثروت‌های ناشی از ربا، غصب، رشوه، اختلاس، سرقت، قمار، سوء استفاده از موقوفات، سوء استفاده از مقاطعه کاری‌ها و معاملات دولتی، فروش زمین‌های موات و مباحات اصلی، دایر کردن اماکن فساد و سایر موارد غیر مشروع را گرفته و به صاحب حق رد کند و در صورت معلوم نبودن او به بیت‌المال بدهد. این حکم باید با رسیدگی و تحقیق و ثبوت شرعی به وسیله دولت اجراء شود». (شهری، ۱۳۸۴)

بنابراین اصل ۴۹ قانون اساسی از قابلیت لازم در خصوص مبارزه با جرم پولشویی برخوردار است و از طرف دیگر ماده ۶۶۲ قانون مجازات اسلامی (تعزیرات) نیز که

تحصیل، مخفی نمودن، قبول کردن و مبادله نمودن اموال با منشأ غیرقانونی را جرم تلقی می‌کند تا حدی به مسأله پولشویی اشاره دارد. (باقرزاده، ۱۳۸۳)

در ایران اقدام مثبتی که در این زمینه صورت گرفته، پیوستن ایران به کنوانسیون وین و پارامو در سال ۱۳۷۰ است. در همین راستا لایحه مبارزه با پولشویی در سال ۱۳۸۱ توسط رئیس جمهور وقت به مجلس تقدیم شد و مجلس نیز آنرا تصویب کرد اما شورای نگهبان ایرادهایی به آن وارد کرد. پس از اعمال تغییرات در لایحه از سوی مجلس، مجدداً این لایحه به شورای نگهبان فرستاده شد اما دوباره به اصلاحات مجلس ایراد گرفته شد و در نهایت پس از اصرار مجلس، لایحه پولشویی روانه مجمع تشخیص مصلحت نظام گردید. رد و بدل شدن لایحه مبارزه با پولشویی در کریدور مجلس و شورای نگهبان تا مدت‌ها پس از روی کار آمدن مجلس هفتم نیز ادامه داشت. لایحه مزبور در مجلس هفتم بارها توسط کمیسیون مشترک رسیدگی کننده به لایحه مبارزه با جرم پولشویی اصلاح شد و لیکن باز هم مورد تأیید شورای نگهبان قرار نگرفت. (طیبی فر، ۱۳۸۲)

این لایحه که در ابتدا شامل ۹ ماده و ۹ تبصره بود در طول تشکیل کمیسیون‌های مشترک جهت انجام اصلاحات لازم، به ۱۱ ماده و ۵ تبصره تبدیل گردیده و آخرین طراحات انجام گرفته بر روی مواد آن طی شماره ۱۷۱۸ مورخه ۸۶/۷/۲۲ گزارش گردید و سرانجام قانون فوق مشتمل بر ۱۲ ماده و ۷ تبصره در جلسه علنی روز سه شنبه ۸۶/۱۱/۲ مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۸۶/۱۱/۱۷ به تأیید شورای نگهبان رسید و جهت اجرا به دولت ابلاغ گردید. ضمناً آئین نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی با ۴۹ ماده توسط

وزیران عضو کارگروه مربوطه تصویب و در تاریخ ۸۸/۹/۱۱ به تأیید رئیس جمهوری رسیده و با شماره ۸۸/۹/۱۴/ت ۴۳۱۸۲ که در تاریخ ۸۸/۹/۱۴ به وزارتخانه‌های امور اقتصادی و دارایی، اطلاعات بازرگانی، کشور و بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ابلاغ شد. البته با توجه به طولانی شدن روند تصویب لایحه قانون پولشویی در مجلس از یک طرف و فوریت اتخاذ تدابیری برای هماهنگی با بانک‌های خارجی از طرف دیگر، شورای پول و اعتبار در تاریخ ۸۱/۲/۱۸ به استناد اختیارات حاصله از قانون پولی و بانکی کشور مصوب ۱۳۵۲، مقرراتی را برای پیشگیری از پولشویی در مؤسسات مالی کشور تصویب کرده است.

۳- پیشینه تحقیق

۳-۱- مطالعات خارجی:

لایزا و همکاران (۲۰۱۹) در مطالعه خود با موضوع «فقالیت غیرقانونی و پولشویی از دیدگاه رشد اقتصادی» به بررسی اثر پولشویی بر عملکرد اقتصادی کشورها با ارائه یک مدل نظری رشد همپوشان بلند مدت اثرات فعالیت‌های غیرقانونی پولشویی پرداختند. نتایج حاکی از آن است که پولشویی در بلندمدت نرخ رشد تراکم سرمایه را کاهش می‌دهد، گرچه اثرات کوتاه مدت آن بر پس‌انداز بر حسب منشاء پولشویی مهم ارزیابی می‌شود.

کاپونو و همکاران (۲۰۱۸) در پژوهش خود با موضوع «اندازه گیری جرایم سازمان یافته: شاخص‌های آماری و جنبه‌های اقتصادی» به بررسی شاخص‌های جدیدی برای اندازه گیری و مقایسه جرایم سازمان یافته در کشورهای مختلف پرداخته و نتایج نشان می‌دهد که درجه بندی حاصل از چهار شاخص جنایت، خطرناکترین استان‌های ایتالیا را نشان نمی‌دهد، بلکه تغییر در

زمان جرایم و اثر آنها بر قلمرو خودشان براساس نوع متوسط مجازات و جمعیت تعریف می‌شود.

۳-۲- مطالعات داخلی:

پور سلیمی و همکاران (۱۳۹۵) در مطالعه دیگری تحت عنوان «مدلی نوین برای برآورد حجم پول‌های کثیف در اقتصاد ایران» به بررسی چگونگی مدل‌سازی روابط اقتصادی، الگوریتم جدیدی برای سنجش فساد مالی در ایران پرداخته است. نتایج نشان می‌دهد که روند افزایشی حجم پول کثیف در اقتصاد ایران طی سالهای ۱۳۸۶-۱۳۵۲ است که آثار زبان بار آن، در تمامی حوزه‌های فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و امنیتی به وضوح دیده می‌شود. حسینی و همکاران (۱۳۹۹) در پژوهش خود با موضوع «بررسی تأثیر پول مجازی بر فرایند پولشویی و ارائه راهکارهای مقابله با آن» به بررسی اثر پول‌های مجازی بر فرایند پولشویی و ارائه راهکارهای مبارزه با پولشویی از کانال پول‌های مجازی به روش تحلیل محتوای کیفی و با استفاده از تحلیل سلسله مراتبی به مراحل پولشویی پرداختند، نتایج تحلیل محتوا نشان داد که ویژگی‌های پول‌های مجازی منجر به تسهیل پولشویی می‌شود. همچنین نتایج تحلیل سلسله مراتبی نشان داد که فرایند پولشویی منجر به افزایش پول مجازی در حاکمیت خواهد شد.

۴- یافته‌ها

براساس مطالب بالا دریافتیم که:

هدف اصلی هر نظام اقتصادی رشد و سلامت اقتصادی پایدار و ماندگار است. رشد اقتصادی تأثیر بسیار مهمی در پیشرفت جوامع دارد و عوامل مهمی مانند توسعه و عدالت اقتصادی را تحت تأثیر قرار می‌دهد. پولشویی، یک چالش برای رشد و

سلامت اقتصادی است و تلاش برای مبارزه با آن ضروری است. پولشویی به‌عنوان جرمی جدی، تأثیر زیادی بر اقتصاد دارد. این عمل منجر به تغییر هویت و پنهان کردن منابع نامشروع می‌شود و منجر به کاهش رشد اقتصادی و تخصیص نامناسب منابع می‌شود. همچنین، پولشویی باعث کاهش سرمایه‌گذاری‌های با ریسک و شفافیت بالا و افزایش سرمایه‌گذاری‌های با کیفیت پایین و ریسک بالا می‌شود. انواع پولشویی عبارتند از: پولشویی درونی، پولشویی مهار شونده، پولشویی بیرونی، پولشویی وارد شونده. پولشویی از طریق سه مرحله انجام می‌شود. در مرحله اول، عواید غیرقانونی در شبکه مالی رسمی جابه‌جا می‌شوند. در مرحله دوم، عواید مجرمانه از منشأ اصلی جدا می‌شوند تا ردگیری آنها سخت شود. در مرحله سوم، عواید قانونی به نظام اقتصادی برگشت داده می‌شوند تا با سایر دارایی‌ها هماهنگ شوند. مرحله یکپارچه‌سازی می‌تواند از روش‌های مختلفی انجام شود مانند استفاده از شرکت‌های پوششی یا جعل حواله کالای فروخته شده به خارج از مرزها. مبارزه با پولشویی شامل موارد زیر است: (۱) مبارزه با قاچاق مواد مخدر، (۲) نظارت بر بانک‌ها، (۳) وصول مالیات، (۴) داشتن گزارش‌های آماری به‌طور مرتب، (۵) همکاری‌های بین‌المللی. این مبارزه نیازمند همکاری و هماهنگی بین اقشار جامعه و برنامه‌ریزی مؤثر است. پولشویی عملیات غیرقانونی و بزهکارانه است که منجر به ورود پول کثیف به بازار مالی می‌شود. این امر باعث تخریب بازار مالی، کاهش اعتماد و کاهش کارایی اقتصادی می‌شود. همچنین، ورود و خروج ناگهانی منابع مالی باعث نوسانات در نرخ بهره و نرخ ارز می‌شود. همچنین، بنگاه‌های قانونی

متضرر می‌شوند و اقتصاد کشور تحت تأثیر قرار می‌گیرد؛ به‌علاوه، پولشویی باعث نفوذ مجرمان در سیستم بانکی و تضعیف اقتصاد کشور شده و امنیت و اقتدار سیاسی-اقتصادی دولت را تهدید می‌کند. دلایل پولشویی در ایران شامل وضعیت اقتصادی نامساعد، قرار داشتن در مسیر تهاجم مواد مخدر و قرارگیری در معرض پولشویی مثلث طلایی است. نظام اقتصادی ناهماهنگ، خودکفایی مالی نهادها و اسکله‌های خارج از نظارت، نهادهای مالی و اعتباری خارج از نظارت بانک مرکزی و شرکت‌های ساختگی و تجاری ثبت شده در کشورهای متحد عربی، هنگ کنگ و سنگاپور از دیگر عوامل مؤثر در این زمینه هستند. براساس پیشینه تحقیق، تحقیقات خارجی بر اثرات پولشویی بر عملکرد اقتصادی کشورها به ارزیابی نقش پولشویی در کاهش رشد تراکم سرمایه می‌پردازند. همچنین، اندازه‌گیری جرایم سازمان‌یافته در کشورها و تأثیر آن بر قلمرو خودشان براساس جمعیت و مجازات‌ها مورد مطالعه قرار می‌گیرد. تحقیقات داخلی نیز به بررسی حجم پول‌های کثیف و فساد مالی در اقتصاد ایران و تأثیر پول مجازی بر فرایند پولشویی و افزایش پول مجازی در حاکمیت می‌پردازند.

۵- نتیجه‌گیری

در هر اقتصادی، بانک‌ها و مؤسسات اعتباری مرکز اصلی مبادلات پولی تلقی می‌شوند، از اینرو اتخاذ تدابیر مناسب پیشگیرانه جهت جلوگیری از ورود پولهای کثیف به نظام پولی و بانکی از اهمیت به‌سزایی برخوردار است. برای دستیابی به این مهم در مرحله اول لازم است، نظارت مؤثر بانک مرکزی در نحوه تأسیس و اداره بانک‌ها و مؤسسات مالی خصوصاً

بانک‌های خصوصی وجود داشته باشد، تا از این طریق، افراد سودجو و فاقد صلاحیت قادر به سوء استفاده از این شبکه و ایجاد محلی امن برای مقاصد پولشویی از طریق ایجاد مؤسسات مالی یا شبه بانکی نباشند. همچنین به‌منظور اطمینان از رعایت مقررات مبارزه با پولشویی در فرایند فعالیت‌های بانکی، کنترل مستمر بر عملیات و اقدامات بانکی توسط بانک مرکزی الزامی است. شایسته است، سیستم بانکی برای اینکه معاملات و عملیات بانکی مشکوک به پولشویی را کشف و شناسایی کند، از سیستم‌های هوشمند ضد پولشویی در حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات در سامانه‌های دریافت و پرداخت استفاده کند تا امکان رصد تراکنش‌های بانکی و اطمینان از شفافیت آنها به وجود آید. اجرای دقیق قوانین و مقررات حوزه مبارزه با پولشویی در سیستم بانکی که به‌عنوان مجموعه ناظر بر عملیات ضد پولشویی مطرح هستند، در دو سطح قانون و آئین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های تدوین شده توسط شورای عالی مبارزه با پولشویی، خصوصاً در بخش‌های احراز هویت، طبقه‌بندی اشخاص، تعیین سطح فعالیت مشتریان بانک، روابط کارگزاری با سایر بانک‌ها و...، با رویکردی پیشگیرانه می‌تواند نقش مهمی در کاهش دامنه ارتکاب جرم پولشویی داشته باشد. ■

منابع:

۱. اسعدی، حسین. (۱۳۸۲). «نقش فرایند پولشویی و مصادره اموال در روند قاچاق مواد مخدر»، مجموعه سخنرانی‌ها و مقالات همایش بین‌المللی مبارزه با پولشویی، تهران: نشر وفاق، چ ۱.
۲. باقرزاده، احد. (۱۳۸۲). «نقش فرایند

16. Schneider F. (2010). Turnover of organized crime and money laundering: some preliminary empirical findings. *Public Choice*; 144(3-4): 473-486.
17. Sharman JC, Chaikin D. (2009). Corruption and Anti Money Laundering Systems: Putting a Luxury Good to Work. *Governance*; 22(1): 27-45.
18. Study of Bank X the UK. Decision support System. *Elsiver*.

مینا صدن: ارشد حسابداری

- (2018). Measuring Organized Crime: Statistical Indicators and Economics Aspects. *Economics and Econometrics Research Institute*. Available at: <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/213544/1/1026691052.pdf>.
11. Dionysios Demeetis (2018). Fighting Money Laundering with Technology, A Case
12. Esni Ashari Amiri A, Abolhasani Histiani AA, Ranjbar Fallah M, Shaygani B, Alizadeh Kalagar SG. (2018). The effect of liquidity volume on economic growth in Iran (using the variable time parameter model approach). *Economic Growth and Development Research*, 9(35): 15-34.
13. Loayza N, Villa E, (2019). Misis M. Illicit activity and money laundering from an economic growth perspective: a model and an application to Colombia. *J Econ Behav Organ*; 159: 442-487
14. Madah M, Farahti M. (2019). The Empirical Analysis of the Direct Effect of Unemployment on the Shadow Economy in Iran (Money Demand Approach). *Journal of Economic Research*; 54(2): 419-441.
15. Morais HV. (2002). The War Against Money Laundering, Terrorism, and the Financing of Terrorism. *Lawasia Journal*; 1-32.

- پولشویی و مصادره اموال در روند قاچاق مواد مخدر»، مجموعه سخنرانی‌ها و مقالات همایش بین‌المللی مبارزه با پولشویی، تهران: نشر وفاق، چ ۱.
۳. پورسلیمی، محمد. کیخا، محمد. سلمانی، ک. (۱۳۹۵). ابداع یک مدل مدرن برای برآورد میزان پولشویی در ایران (کاربرد روش حل مسئله عددی و معکوس در اقتصاد)، پولی و اقتصاد مالی. دوره ۲۳، شماره ۱۱، ص ۲۳۸-۲۱۵.
۴. جمشیدی، علیرضا. (۱۳۸۲). «نقد و بررسی موادی از قانون پولشویی و رابطه آن با فرار مالیاتی»، مجموعه سخنرانی‌ها و مقالات همایش بین‌المللی مبارزه با پولشویی، تهران: نشر وفاق، چ ۱.
۵. حسینی، س. نصیری، ح. (۲۰۱۹). بررسی تأثیر پول مجازی بر فرایند پولشویی و ارائه راهکارهای مقابله با آن، پولشویی از طریق کانال پول مجازی، مجله اقتصاد، دوره ۵، شماره ۱۷، ص ۷۲-۴۹.
۶. شهری، محمد. (۱۳۸۴). مجموعه تنقیح شده قوانین و مقررات حقوق، تهران: نشر روزنامه رسمی کشور، چ ۱.
۷. صحرائیان، سیدمهدی. (۱۳۸۲). «فرازهایی از یافته‌های تحقیقاتی پولشویی در ایران»، مجموعه سخنرانی‌ها و مقالات همایش بین‌المللی مبارزه با پولشویی، تهران: نشر وفاق، چ ۱.
۸. طیبی فر، سیدامیر حسین. (۱۳۸۲). «پولشویی و جرایم مرتبط با آن»، مجموعه سخنرانی‌ها و مقالات همایش بین‌المللی مبارزه با پولشویی، تهران: نشر وفاق، چ ۱.
۹. هادیان، ابراهیم. (۱۳۸۲). «پولشویی و اثرات اقتصادی آن» مجموعه سخنرانی‌ها و مقالات همایش بین‌المللی مبارزه با پولشویی، تهران: نشر وفاق، چ ۱.
10. Capuano C, Giacalone M.